

Література

1. Белкин А.С. Теория и практика витагенного обучения с голографическим методом проекций. — Н. Тагил: НТФ ИРРО, 2000. — 78 с.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навч. посібник / І.М. Дичківська. — К.: Академвидав, 2004. — 352 с.
3. Зерна педагогічної інновації: [хрестоматія] / уклад.: Л.В. Буркова, Н.Ф. Федорова. — К.: ВАТ «Вид-во «Київська правда», 2002. — 120 с.
4. Інноваційні технології навчання від А до Я / упоряд. В. Волканова. — К.: Шкільний світ, 2011. — 96 с.
5. Лігоцький А. О. Теоретичні основи проектування сучасних освітніх систем: [монографія] / А.О. Лігоцький. К.: Техніка, 1997. — 210 с.

Сажко Л.А.

кандидат педагогічних наук, професор
професор кафедри германської філології

Київського університету імені Бориса Грінченка;

Слободзян Р.Д.

старший викладач кафедри німецької мови

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ У СТАРШІЙ ПРОФІЛЬНІЙ ТА ВИЩІЙ ШКОЛІ

Анотація. У статті розглядається проблема професійно орієнтованого навчання іноземних мов у старшій профільній та вищій школі. Особлива увага акцентується на значущих підходах до навчання іноземних мов у старшій профільній школі, на цілях навчання учнів економічного профілю та значенні реалізації принципу наступності від старшої профільної до вищої школи.

Ключові слова: професійно орієнтоване навчання, економічний профіль, підходи до навчання, рівень володіння іноземною мовою.

Abstract. The article deals with the problem of professionally oriented teaching at profile senior and high schools. Especially attention is paid to the principles of professionally oriented teaching and to the main points and levels of foreign language acquisition.

Key words: professionally oriented teaching, directions of professionally oriented teaching, main lines of teaching, level of foreign language acquisition.

Сучасний рівень розвитку нашої держави, розширення та поглиблення економічних, політичних, культурних зв'язків із зарубіжними країнами ставлять нові вимоги до підготовки молодих спеціалістів, здатних співпрацювати з представниками різних народів у новому глобалізованому просторі. У зв'язку зі зазначеним особлива увага в процесі навчання має приділятися опануванню студентами вищих навчальних закладів (ВНЗ) іноземною мовою як засобом іншомовного міжкультурного спілкування, рівень володіння яким необхідно удосконалювати та надавати йому все більшого професійного спрямування ще у

старшій профільній школі.

Соціально-політичні та економічні процеси сучасного суспільства обумовлюють підвищення вимог до підготовки випускників загальноосвітніх навчальних закладів (ЗНЗ), здатних у майбутньому самостійно здобувати й удосконалювати професійні знання та вміння, вільно орієнтуватися на міжнародному ринку праці. Окреслена тенденція зумовлює в реформуванні освіти в Україні перехід до профільного навчання, основним завданням якого є створення оптимальних умов для вибору кожним учнем майбутньої фахової діяльності ще у стінах школи. Такий підхід дає можливість зорієнтувати школярів на вибір професії в більш ранній період, врахувати їхні природні та творчі здібності, запити та побажання.

Особливої уваги для сучасного розвитку країни потребує підготовка фахівців економічної галузі, які мають володіти таким рівнем іншомовної комунікативної компетентності (ІКК), що дозволить їм здійснювати міжкультурне спілкування не лише в повсякденному житті, але й у професійній діяльності.

Проблемі організації професійно спрямованого навчання іноземних мов (ІМ) як у цілому, так і зокрема майбутніх економістів, присвячено чимало досліджень, у яких виокремлені різні аспекти формування відповідної ІКК у студентів. Серед таких наукових праць з даного питання можна назвати роботи В. Борщовецької, Р. Гришкової, З. Корневої, Л. Морської, Ю. Семенчука, О. Тарнопольського, В. Топалової, І. Федорової, Н. Ягельської та ін. Що стосується організації професійно спрямованого навчання ІМ цього напрямку у старшій профільній школі, то це питання потребує сьогодні глибокого вивчення. Наразі відомі дослідження Л. Зені та В. Чобітька. Отже, **метою** даної статті є дослідження проблеми профільного навчання іноземних мов (ІМ) майбутніх економістів у ЗНЗ та подальшого удосконалення набутої ІКК у ВНЗ.

Звернімось до визначення «профільне навчання». **Профільне навчання** — це вид диференційованого навчання, при організації якого враховуються освітні потреби, нахили та здібності учнів, створюються умови для їхнього професійного спрямування, що забезпечується відповідним чітким визначенням цілей, уточненням змісту та структури навчального процесу. **Мета профільного навчання** визначається як забезпечення можливостей рівного доступу учнівської молоді до здобуття початкової допрофесійної та загальноосвітньої профільної підготовки, неперервної освіти протягом усього життя, виховання особистості, здатної до самореалізації, професійного зростання й мобільності в умовах реформування сучасного суспільства.

Організація профільного навчання є одним із ключових напрямів модернізації та удосконалення системи освіти нашої держави й передбачає реальне та планомірне оновлення школи старшого ступеня і має найбільшою мірою враховувати інтереси, нахили й здібності учнів, створити підґрунтя для реалізації потенціалу кожного з них на сучасному ринку праці. Такий підхід до організації освіти старшокласників не лише найповніше реалізує принцип особистісно орієнтованого навчання, але й дає змогу створити найоптимальніші умови для їхнього професійного самовизначення та подальшої самореалізації.

Процес профілізації ЗНЗ базується на Концепції профільного навчання в старшій школі, у якій визначено методологію, організаційно-педагогічні умови та механізми його реалізації. Ця Концепція, у свою чергу, була розроблена на основі низки документів, серед яких Закон України «Про освіту», Закон України «Про загальну середню освіту», Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, Державна національна програма «Освіта: Україна XXI століття», Національна доктрина розвитку освіти, Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти та ін. До найважливіших завдань оновлення шкільної освіти, як зазначають фахівці, віднесено всебічний розвиток дітей, їхніх творчих здібностей, умінь і навичок самоосвіти, формування в молоді адаптації до умов життя суспільства, які постійно змінюються. Особливе місце в організації профільного навчання у старшій школі займає ІМ, процес оволодіння якою має враховувати специфіку визначеного профілю, що повинно віднайти своє відображення у сферах спілкування, комунікативних функціях, особливостях формування ІКК. Для цього, перш за все, потребують уточнення цілі навчання ІМ у кожному профілі. Так, наприклад, для економічного профілю цілі навчання ІМ мають бути конкретизовані, як зазначає Л. Зеня, таким чином:

- зорієнтувати іншомовні знання, навички та вміння, які учні набули в основному курсі за попередні роки оволодіння ІМ, на використання в економічній галузі;

- забезпечити міцність набутих знань, навичок та умінь за рахунок мовленнєвої практики в рецептивних та продуктивних видах мовленнєвої діяльності;

- розширити активний лексичний мінімум у межах економічної проблематики та вчити учнів цілеспрямовано використовувати цей словник для вирішення комунікативних завдань у ситуаціях спілкування, найбільш типових для обговорення економічних проблем і практичної діяльності в цій сфері;

- розширити обсяг рецептивного та потенціального словника, а також граматичних явищ, які учні могли б самостійно розуміти в процесі читання та аудіювання текстів професійно спрямування;

- готувати учнів до участі в міжкультурному спілкуванні ІМ в письмовій та усній формах;

- навчати усіх видів іншомовного читання фахових текстів різних жанрів (наукові статті, інструкції, реклами, проспекти, ділові листи тощо);

- забезпечити володіння навичками та вміннями письмового перекладу текстів загальнонаукового та економічного характеру;

- удосконалювати вміння учнів фіксувати в письмовій формі значущої для них інформації у вигляді тез;

- вчити учнів письмового оформлення фахової ділової документації [2, с. 167].

Реалізація уточнених цілей навчання ІМ в економічному профілі має здійснюватись в рамках базового курсу та додаткового професійно орієнтованого матеріалу, а також у профільних курсах та курсах за вибором. Цей блок може бути доповнений ще факультативами та практикумами. Необхідно зауважити, що

важливою особливістю організації фахової спрямованості навчання ІМ у кожному профілі має стати інтегрованість курсів іншомовної та фахової підготовки, що сприятиме не лише створенню підґрунтя для професійної освіти, але й розвитку пізнавальних інтересів старшокласників до економічної науки, збагаченню знань про майбутню діяльність, вдосконаленню ІКК, розширеній та поглибленій фаховим компонентом [2].

Важливою передумовою результативності профільного навчання ІМ у старшій школі є реалізація таких підходів, як *особистісно-орієнтований, професійно орієнтований, компетентнісний, комунікативно-діяльнісний, культурологічний, рефлексивний та рівневий*. Зупинимось у даній статті на *особистісно-орієнтованому, професійно орієнтованому та компетентнісному* підходах. Пояснимо необхідність орієнтації в навчанні ІМ учнів старшої профільної школи на зазначені підходи.

Реалізація *особистісно-орієнтованого* підходу впливає як на окремі компоненти системи освіти (освітні та виховні цілі при навчанні кожного предмету, зміст, методи й прийоми навчання), так і на весь навчально-виховний процес в цілому (взаємодія вчителя й учня, використання відповідних сучасних засобів навчання). Упровадження зазначеного підходу дає можливість також створити сприятливе навчальне середовище для школярів, де вони можуть успішно розвивати свої здібності. Необхідно зауважити, що характерними ознаками особистісно-орієнтованої освіти є створення умов для становлення й розвитку особистості з урахуванням її нахилів, інтересів, ціннісних орієнтацій і суб'єктного досвіду; організація навчального процесу на засадах співробітництва, взаємоповаги й взаєморозуміння; орієнтація в навчанні на позитивну Я-концепцію особистості. Особливої ваги набуває особистісно-орієнтований підхід до формування ІКК учнів старшої профільної школи, оскільки основним завданням цього підходу, на думку І. Якиманської, є розвиток індивідуальності учня [10, с. 35–36]. Усвідомлений вибір профілю навчання спрямовує діяльність учня на оволодіння необхідними знаннями, навичками та вміннями.

Реалізація особистісно-орієнтованого підходу в навчанні ІМ дає можливість урахувати професійні устремління старшокласників, їхні інтереси, уподобання та індивідуальні особливості. Велику увагу при цьому необхідно приділити змісту навчання, що має охоплювати автентичний мовний та мовленнєвий матеріал професійного спрямування, використання якого стимулює учнів до продуктивної творчої діяльності. Саме за таких умов формується та розвивається особистість, здатна до креативного мислення, що особливо важливо для сучасного рівня розвитку молодого покоління, нашого суспільства в цілому та його подальшого входження до світового співтовариства.

Особливо актуальним питанням для організації навчання ІМ у старшій профільній школі є також орієнтація на *професійно орієнтований* підхід, який тісно пов'язаний із попереднім. Адже підготовка особистості до успішної взаємодії в професійній сфері як на теренах рідної країни, так й у світовому просторі має бути осучаснена та здійснюватись ще в умовах шкільної освіти. Саме профілізація старшої школи дає можливість закласти основи набуття

майбутніми спеціалістами відповідними кваліфікаціями високого рівня та удосконалювати свої вміння впродовж усього життя.

Великого значення для досягнення сучасного рівня освіченості особистості набуває реалізація *компетентнісного підходу* до організації навчання ІМ як у ЗНЗ у цілому, так і у старшій профільній школі зокрема. Запровадження цього підходу дає можливість забезпечити перехід від освітньої парадигми, у межах якої учень був зорієнтований на накопичення знань, до парадигми педагогічного процесу, що сприяє створенню атмосфери саморозвитку й практичного використання набутих знань, навичок та вмінь. Основу компетентнісного підходу становлять смислові установки людини, які набуваються завдяки діяльності. Ще Л. Виготський писав, що особистість формується не лише завдяки педагогічному впливу, але й на основі накопичення власного досвіду, осмислення й усвідомлення його значущості для професійного саморозвитку та самоствердження майбутнього фахівця в професійній діяльності. Поняття «компетентнісний підхід» розуміється як спрямованість освітнього процесу на формування та розвиток ключових (базових, надпредметних) і предметних компетентностей особистості, у рамках нашої проблеми це є формування ІКК відповідного рівня залежно від профілю навчання.

Як зазначає О. Пометун, компетентнісний підхід в освіті пов'язаний з особистісно орієнтованим і діяльнісним підходами до навчання, оскільки стосується кожної особистості й може бути реалізованим і перевіреном тільки в процесі виконання конкретним учнем певного комплексу дій. Він потребує трансформації змісту освіти, перетворення його з моделі, яка існує об'єктивно, для «всіх» учнів, на суб'єктивні надбання одного учня, що їх можна виміряти [7, с. 64]. Для старшої профільної школи компетентнісний підхід тісно пов'язаний також із професійно орієнтованим, адже завданням цього етапу навчання є підготовка випускника, здатного до здійснення складних поліфункціональних, поліпредметних видів діяльності. Особливе місце в цьому процесі займає ІМ.

Окрім орієнтації на вищезазначені підходи, важливим є також дотримання ряду принципів у процесі професійно спрямованого навчання ІМ у профільній школі, що зумовить прискорення процесу адаптації студентів-першокурсників до системи ВНЗ та уможливить значне підвищення рівня сформованості ІКК. Серед цих принципів необхідно виділити принцип наступності, реалізація якого сприятиме удосконаленню процесу підготовки фахівців економічної галузі та поліпшення їхньої спроможності брати участь у професійно спрямованому іншомовному міжкультурному спілкуванні.

Дослідники даної проблеми підкреслюють, що наступність у системі освіти характеризується послідовністю та систематичністю розміщення навчального матеріалу, зв'язком та узгодженістю ступенів та етапів навчально-виховного процесу, обґрунтованою побудовою програм та підручників, адекватним відбором методів, форм та засобів навчання [1, 8]. Важливим у цьому аспекті є створення навчально-методичних комплексів з ІМ для кожного профілю. Це питання потребує ретельного вивчення та узгодження із процесом навчання у ВНЗ.

Вищезазначене дає змогу дійти висновку, що реалізація низки підходів до

професійно спрямованого навчання ІМ у старшій профільній школі, а також дотримання найбільш актуальних принципів у процесі оволодіння учнями іншомовним міжкультурним спілкуванням сприятиме створенню умов для удосконалення процесу підготовки майбутніх економістів, здатних до іншомовного міжкультурного спілкування на високому рівні.

Література

1. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко. — К.: Либідь, 1997. — 376 с.
2. Зеня Л.Я. Навчання іноземних мов у старшій профільній школі: Лекційно-практичний курс: Посібник для студентів вищих навчальних закладів / Л.Я.Зеня. — Горлівка: Видавництво ГДПІМ, 2008. — 340 с.
3. Зеня Л.А., Чобітько В.І. Навчання німецької мови учнів старших класів економічного профілю // Іноземні мови. — 2007. — №2. — С. 3–10.
4. Концепція профільного навчання в старшій школі. — К. 2003. — С. 3–15.
5. Корнева З.М. Навчання студентів економічного профілю вищих навчальних закладів України ділової англійської мови за методикою «занурення» // Іноземні мови. — 2004. — №4. — С. 54–57.
6. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки. — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/image/files/news/12/05/4455.pdf>
7. Пометун О.І. Компетентнісний підхід — найважливіший орієнтир розвитку сучасної освіти / О.І. Пометун // Рідна школа. — 2005. — №1. — С. 65–69.
8. Сманцер А.П. Педагогические основы преимущества в обучении школьников и студентов: теория и практика / А.П. Сманцер. — Минск: ИПК образования, 1995. — 228 с.
9. Ягельська Н.В. Прийоми використання «Європейського мовного портфеля для економістів» у самостійній роботі з іноземної мови // Іноземні мови. — 2004. — №4. — С. 3–8.
10. Якиманская И.С. Личностно-ориентированное обучение в современной школе / М.: Сентябрь, 2000. — 112 с.

Семеняко І.М.

кандидат політичних наук, старший викладач

Воєнно-дипломатична академія імені Євгенія Березняка

ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ОПТИМІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Анотація. Розглянуто засоби синхронної та асинхронної комунікації, використання яких відкриває нові можливості під час викладання іноземних мов. Проаналізовано технологію роботи з відеоподкастами, обґрунтовано важливість застосування інтернет-технологій у навчальному процесі як інструменту самостійної діяльності майбутніх військових фахівців,